

MÉHÉSZET, MÉZPIAC

Április 30-án a Méhek Napját ünnepeljük. Ebből az alkalomból az Infojegyzet a méhészet nemzetközi és hazai helyzetével, valamint az EU mézdirektíva módosításának szükségességével foglalkozik.

- A méz az *Apis mellifera* méhek által a növényi nektárból vagy élő növényi részek nedvéből, illetve növényi nedveket szívó rovarok által az élő növényi részek kiválasztott anyagából gyűjtött természetes édes anyag, amelyet a méhek begyűjtenek, saját anyagaik hozzáadásával átalakítanak, raktároznak, dehidrálják, és lépekben érlelik (FAO, 1981).
- Egy dolgozó méh élete során 1/12 teáskanálnyi mézet készít.
- A világ legnagyobb méz-termelője Kína.
- A nemzetközi mézkereskedelemben a műméz miatt torz, kétpólusú piac alakult ki, és a keresletet az olcsó ár határozza meg.
- A hazai méhészeti ágazat erősségei például a kedvező Pannon bioföldrajzi régió adottságai, a fajgazdag méhlegelő területek aránya és a termelői hagyományok.
- A leggyakoribb őshonos krajnai méhfajta hazai változatát, a [pannon méhet](#) 1934-ben tudományosan elsőként ismertette az egykori Méhészeti és Méhbiológiai Kutatóintézet vezetője [Örösi Pál Zoltán](#).
- Az új Méhészeti Nemzeti Program szerint 2017/2018-ban 99,1% volt a korábbi keret kihasználtsági mutatója.

Beporzók és méhek nélkül nincs mezőgazdaság

A **Méhek Napját** 1994 óta április 30-án ünnepeljük, az Országos Magyar Méhészeti Egyesület (OMME) kezdeményezésére. Az agrárminiszter a 2019-es évet a [Beporzók évének](#) nyilvánította, de van külön [Beporzók napja](#) is március 10-én és [Méhek világnapja](#) május 20-án. A kezdeményezések háttérében a méhészeti termékek népszerűsítésén túl a mezőgazdaságnak nélkülözhetetlen rovarok populációjának csökkenésére történő figyelemfelhívás áll ([MRT, 2018](#)). A méhek más rovarfajokkal együtt a vadon termő növények 90, az **élelmezési célú növények 75 százalékának** beporzását végzik el ([FAO, 2018](#)). Mint élő **bioindikátorokat** több évtizede használják [biomonitoring](#) vizsgálatokhoz, a különböző környezeti terhelések kimutatására. A mezőgazdasági monokultúras termesztés, a fokozódó, illetve nem szakszerű növényvédőszer-használat, a biodiverzitás csökkenése, a klímaváltozás, vagy a kórokozók/kártevők (pl. [varroa atka](#)) okozta megbetegedések (kaptárelhagyás jelensége [CCD](#)) mind közrejátszanak a méhpopuláció drasztikus csökkenésében. A vadbeporzók, poszméhek helyzete ennél is rosszabb, az elmúlt huszonöt évben háromnegyedük tűnt el Európában. A fontos zöldség, gyümölcs és egyéb növényfajok virágainak beporzását, a pollen kirázását ők végzik el (Makrai, 2020). Kínában már elkezdődött a drónokkal végzett beporzás kísérlete ([Tóth-Gál, 2019](#)).

A [házi méhek](#) (*Apis mellifera*) élete [nehéz](#), közösségük szervezettsége viszont egyedülálló az állatvilágban. A **méhcsaládok** hierarchikusan felépített közösségében az egyedek közti munkamegosztás elsődleges szinten nemi alapon zajlik. Egy [kaptárban](#) változó 60-80 ezer egyed él, a családot 1 méhanya, 10 ezres nagyságrendben (nőivarú) dolgozók/munkásméhek és több ezer here alkotja. A kifejlett munkásméhek életkoruk alapján eltérő, **speciális feladatokat** végeznek pl. dajka, takarító, kaptárőr, gyűjtő, szellőztető, pollentaposó. A gyűjtők akár 3-5 km-re is elrepülhetnek és kiszívják a virágok nektárját, ami a garatmirigyük váladékával összekeverve a mézhólyagba kerül. Ezt a kaptárjukhoz szállítják, ahol a begyűjtést követően hatszögletű **lépsejtjekben** történik az érlelés; itt speciális biokémiai folyamatok játszódnak le. Ha a méz eléri a megfelelő sűrűségét és víztartalmát, a méhek a lépsejtet viaszréteggel fedik be. A tisztességes méhészt ezt követően gyűjtheti be a mézet. A méhektől idő előtt gazdasági okokból elvenni a magas víztartalmú híg nektárt, aminek terméke nem lesz méz, valójában a méhek rendkívül szervezett rendszerébe történő káros beavatkozás ([Bross, 2019 a](#)).

MÉZ, MÉZHAMISÍTÁS

Az első irányadó [definíció](#) a mézről a FAO [Codex Alimentarius](#) 1981-es irányelve. Az Európai Tanács [2001/110/EK irányelve](#) (mézdirektíva) és a [Magyar Élelmiszerkönyv 1-3-2001/110 számú előírása](#) lényegében ezt vette át. Ismertetik a mézfajtákat és a fogyasztásra kerülő termékek összetételének **minőségi követelményeit**; cukor- és nedvességtartalom (max. 20%), elektromos vezetőképesség, savfok, HMF-tartalom, stb. A méhek munkájának köszönhetően egyedülálló a méz összetétele, többek között 11 féle vitamint, több tucat ásványi anyagot, szénhidrátokat, szerves savakat, enzimeket tartalmaz. Az egyes [virágméz fajták](#) továbbá a méhészeti termékek, mint a viasz, [propolisz](#), [méhpempő](#), virágpor jótékony, immunerősítő hatásának ([apiterápia](#)) külön szakirodalma van.

Mézhamisítás

A tej és az olívaolaj után világon a **harmadik leginkább hamisított élelmiszer** a méz, ennek piactorzító hatása a világ méz termékpályáját súlyosan érinti ([Economist, 2018](#)). A jelenlegi **mézpiac kétpólusú**, ugyanis a valódi méz egy méznek nem nevezhető, mesterségesen előállított termékkel versenyez. A mézhamisításnak 3 fő típusa terjedt el; mesterségesen előállított olcsó édesítők mézhez keverése, rossz minőségű, tiltott szermaradványos méz gyantaszűrős tisztítása, **ázsiai vagy kínai modell**.

Az utóbbi módszer lényege, hogy a méhektől az éretlen, magas víztartalmú, méznek nem nevezhető oldatot elveszik (a méhészek „**vizet pergetnek**”), amiből komplett sűrítő gyártósoron úgynevezett „**kaptárgyárakban**” műmézet állítanak elő, **nagy tételben**. A kifejlesztett technológiát Kína sajátos piacszerzési technikájával világszerte (pl. India, Ausztrália, Argentína, Vietnam) értékesíti, a működő vállalatokba bevásárolja magát, ezáltal a termékpályára nagyobb szereplői **műmézet gyártanak profitszerzés** céljából. Űde kivétel a térségből Dél-Korea, ahol az országos méhészeti egyesület a valódi és az éretlen méz közötti különbségekre hívja fel a figyelmet; az aroma, a mézíz-karakter meglétére, a gazdagabb vitamin- és

ásványianyag-tartalmára, ennek viszont ára van, a minőségért a termelőnek jár a fizetség (Bross 2019 [a](#), [b](#)).

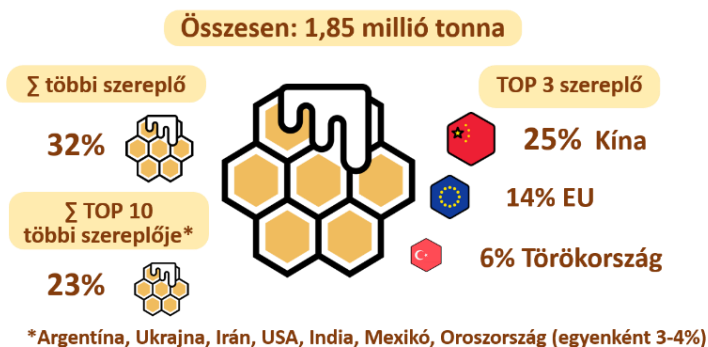
MÉZTERMELÉS A VILÁGON ÉS AZ EU-BAN

A világ méztermelésének [FAO adatsorai](#) mögött sok esetben eltérő módszertannal számolt, becsült nemzeti statisztikák állnak, ugyanakkor a területi és mennyiségi változásokat követni lehet. Ázsia (pl. Kína 457 ezer tonna) **méztermelésének és exportjának dominanciája** erősödik, ezen túl két számjegyű a növekedést mutat Argentína, Ukrajna, Irán, Mexikó vagy Brazília is (1. ábra). A **3 top termelő** együttes részesedése **45%**. A top importőrök (EU, USA) a kínálat közel 3/4-ét felvásárolták.

Európai Unió

Az EU ágazati adatait (2. ábra) részletezve,

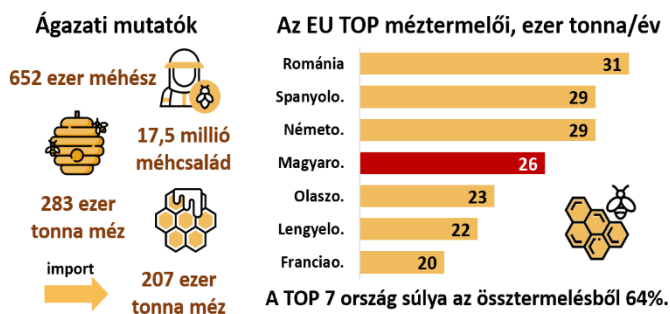
1. ábra: A világ méztermelése és megoszlása (2018)

Forrás: [Infoszolg/FAO 2018](#)

legtöbb méhcsaláddal Spanyolország és Románia rendelkezik, **hazánk a 7.** a rangsorban. A legtöbb, közel minden ötödik **méhész Németországban él**. Az országok méztermelését tekintve a nagyobb termelők (min. 20 ezer tonna/év) mellett a **tagállamok több mint felének** az éves mennyisége nem haladja meg az **5 ezer tonnát**. Az EU mézpiacának **önellátottsági foka 60%** körüli. Egyszerre számít a világ top termelői és importőrei közé, ezáltal sérülékeny. Az import termék **40 százaléka Kínából**, 20% pedig Ukrajnából származott ([EC, 2019](#)).

Az EU méhészeti ágazatának főbb adatai (2018)

Forrás: [Infoszolg/ EC Honey Market Presentation](#), 2019

Mézpiac, a rentábilis árak hiánya

A világ mézpiacának 3 fő jellemzője:

- a méhcsaládok számának stagnálása,
- a családonkénti mézhozamok csökkenése,
- a mézexport növekedése.

A növekvő kereslet fedezésének háttérben csak a mézhamisítás (EMA) állhat ([Bross, 2019 b](#)). A műméz gyártásának nincsenek technológiai, logisztikai, méhlegelő korlátai és **nincs árminimum**. A kínai modell miatt a világszerte mézár megalázó csökkenésének tendenciája hosszú távon a **méz termékpálya összeomlását** és a tisztességes termelők kiszorulását eredményezheti.

A méztermelők nem tudnak megfelelő árszinten értékesíteni a feldolgozóknak, a nagybani szereplőknek; holott a méz az egyik „**legélő munkai igényesebb**” termék. Az EU-ban az elmúlt 10 évben **35-40 százalékkal csökkent** a méz felvásárlási ára ([Kelemen, 2020](#)). A jelenséget Erdős Norbert EP-képviselő ([2017/2115\(INI\)](#)) mézjelentése is tárgyalta, valamint az agrárminiszter kiemelt figyelmet fordít az ágazatra ([Nagy, 2019](#)). Az **import méz EU átlagára 2,1 €/kg**, az EU-ban előállított vegyes virágméz **nagybani felvásárlási átlagára 3,7 €/kg** volt ([EC, 2019](#)).

Megoldás: a címkézési szabályok

2020-ban Európa-szerte demonstrációkat szerveztek a méhészek a kétpólusú **mézpiac** okán ([Köpöncei, 2020](#)). Végül a Tanács írásbeli javaslatot fogalmazott meg a **Mézdirektíva** címkézésről szóló részének **újrátárgyalásáért**, amit 22 tagország minisztere támogatott. Jelenleg a címkén nem kell feltüntetni a származási or-

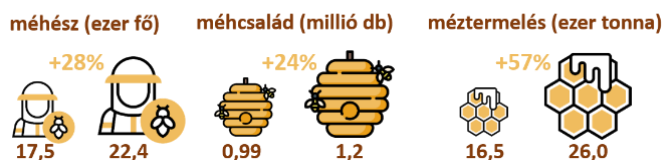
szágot és az összetétel arányát (nincs import-méz %, csak EU-s/nem EU-s ország, [2014/63/EK irányelv](#)), ezzel a fogyasztókat nem megfelelően tájékoztatja. Néhány tagországban (Málta, Ciprus, Görög.) a **nemzeti előírások** szerint kötelező feltüntetni a származást. 2019-ben Franciaország, Spanyolország és Portugália újabb, címkézésről szóló törvénytervezetet küldött elbírálásra Európai Bizottsághoz, amely azonban ezeket elutasította ([Hevesi, 2020](#)).

A MAGYAR MÉHÉSZET

Az ágazat a mezőgazdaság bruttó termelési értékének 1,3 százalékát adta (2017). A méhészeti statisztika az állatfajokra vonatkozó Tenyésztés Információs Rendszeren (TIR) alapszik. A **méhtartó köteles bejelenteni** a tenyésztését az illetékes állategészségügyi hatóságnál, ebből az országos adatbázist a NÉBIH vezeti ([119/2007. \(X.18.\) FVM rendelet](#)). A méhcsaládok száma 2010 óta 1 millió feletti. A **méhsűrűség** (12-13 km²/méhcsalád) kiemelkedően magas európai és világviszonylatban is. Ugyanakkor az ismert **kaptáronkénti létszámcsökkenés** miatt a méhek száma 50 ezerre apadt ([Pásztor, 2019](#); Fehérváry, 2020).

A 3. ábrához tartozik, hogy a méhészeteken külön tartják nyilván a legalább 150 méhcsaládot tartókat (professzionális kategória), arányuk az utóbbi években átlagosan 6-7% volt. Tóth ([2019](#)) elemzése a hatékonyságát befolyásoló tényezők között sorolta fel a szemléletbeli és technikai elmaradottságot és a költségcsökkentés **méhegészségügyi** kockázatait.

Magyarország méhészetének főbb adatai (2010/2018)

Méztermelési és mézértékesítési adatok (2018)

Forrás: [Infoszolg/Magyar Méhészeti Nemzeti Program \(2020-2022\)](#)

Egyedülálló segítséget nyújthat a méhészeknek az IoT felhasználás új eszköze, a Space Apps Kft. **BeeBox rendszere**. A rendszer kaptárfigyelő kamerája folyamatosan ellenőrzi a méheket, ezáltal a méhegészségügyi vagy egyéb problémáknál gyors beavatkozást tesz lehetővé.

A méztermelés 2018-ban közel 20 százalékkal kevesebb volt, a nektárhordásra alkalmas napok (időjárás), és a [méhpusztulások](#) okán. 2019-ben [nem zártak jó évet](#) a méhészek, az árak nyomottak, a termés csak közepes volt. A termelés gerincét (akár 40-50%) a kiváló minőségű, [hungarikum](#) akácméz adja, emellett a napraforgó és repceméz mennyisége is sok, közel 15-20 féle fajtamézet állítanak elő.

A **méhésztársadalom érdekvédelmét** az [OMME](#) közhasznú szervezete látja el, több mint 13 ezer méhész és 110 méhészegyesület képviselésében ([Alapszabály, 2018](#)). Az OMME változatos [története](#) 1892-ig nyúlik vissza, közfeladatait az önkéntesség alapján létrejött [megyei tagszervezeteken](#) keresztül látja el.

Mézértékesítés

Alacsony a fogyasztók **közvetlenül termelők-től történő vásárlásának** aránya, amely garantálná a magas hozzáadott értékének megtérülését, az ágazat és a méhek jövőjét is ([méz-kampány](#)). A mézet nagybani szereplők, külföldi tulajdonú feldolgozók nyomott áron nagy mennyiségben (hordósan) vásárolják fel, majd

többszörre javító méznek használják. Megoldást a hazai méz üvegezése és címkézése jelenti, ezen dolgozik a szakma ([Dögei, 2018](#)). A [Magyar Méhészeti Nemzeti Program \(2020-2022\)](#) kalkulációjában egy professzionális méhészeti esetén a méhcsalád tartásának állandó és változó költségeiből számítva **a vegyes vi-rág méz önköltsége 651 Ft/kg (2,1€)**, Ezzel szemben a nagybani felvásárlási ár 1,9 €/kg volt, ami Pesten két gombóc fagyi árával egyenlő ([Bross, 2018](#)). Természetesen az árat számos tényező módosíthatja.

EU méhészeti támogatások

Az EU méhészeti támogatása a KAP keretein belül 3 évre szóló [méhészeti nemzeti programok](#) társfinanszírozási rendszerén alapszik. Az egyes államok számára biztosított összeg a bejelentett méhcsaládszám függvényében változik, a **2020-2022-es periódusban** az összkeret a korábbi évi 36-ról 40 millió euróra nő ([Hevesi, 2020](#)). A [57/2019. \(XII. 14.\) AM rendelet](#) tartalmazza az új [Magyar Méhészeti NP 2020-2022-ben igénybe vehető támogatásainak](#) részleteit. A megváltozott [támogatások](#) között szerepel pl.; méhészeti képzés, piacmonitoring, OMME méz-zárszalag, termelői mézesüveg és eszközök beszerzése. [2020. februárjától](#) igényelhető a méhcsaládonkénti **1000 forintos megporzási támogatás** és örvendetes a meghirdetett értesítésből származó bevételek [SZJA-mentessége](#) is.

Források:

- [70/2003. \(VI. 27.\) FVM rendelet](#) a méhállományok védelméről és a mézelő méhek egyes betegségeinek megelőzéséről és leküzdéséről
- Apimondia (Méhészeti Világszervezet): Apimondia [Statement](#) on Honey Fraud 2020 January
- Copa-Cogeca Position Paper on the European Honey Market (2020): [Action Plan](#) to Rectify the Alarming Situation, Brussels
- A neonikotinoid-hatóanyagú növényvédőszer korlátozása – [agraragazat.hu](#), 2018. június 27.
- Bross Péter: Beteg a mézpiac I-III. – Méhészeti Lapok, 2019.
- Fehérvári Krisztina: Kulcsszerepben a méhek – Magyar Demokrata, 2020. január 15.
- Makrai Sonja: Amikor a mézhez már nincs is szükség méhekre – Magyar Hang, 2020. február 21.
- dr. Tóth György: A magyar méhészeti Achilles- sarkai – Méhészeti Lapok 2019/1 [online](#)

Készítette: dr. Szabó Andrea
Képviselői Információs Szolgálat
E-mail: infoszolg@parlament.hu

infoszolg

Internet: www.parlament.hu/infoszolg
Intranet: intra.parlament.hu/infoszolg/
Tel.: (1) 441-4529; (1) 441-6486